

Asia: VN/27189/2023

Lausuntopyyntö ehdotuksesta poliisin ja Maahanmuuttoviraston rekistereihin tallennettuja biometrisia tietoja koskevan sääntelyn muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

1.Poliisin henkilötietolakiin ehdotetut muutokset

-

2.Maahanmuuttohallinnon henkilötietolakiin ehdotetut muutokset

-

3.Ulkomaalaislakiin ehdotetut muutokset

-

4. Esityksen pääasialliset vaikutukset

Lapsiasiavaltuutetun kannanotot (lausunto on luettavissa myös www.lapsiasia.fi/lausunnot)

Lapsiasiavaltuutettu keskittyy lausunnossaan vain hallituksen esitysluonnoksen lapsivaikutusten arviointiin.

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaan jokaisella lapsella on oikeus yksityisyyteen (16 artikla). Jos lapsi on epäiltynä rikoksesta, on hänen yksityisyyttään kunnioitettava täydellisesti asian käsittelyn kaikissa vaiheissa (40 artikla 2.b. kohta vii). Oikeus yksityisyyteen koskee kaikkia lapsia yhdenvertaisesti (2 artikla) riippumatta heidän tai heidän vanhempiensa ja huoltajiensa henkilökohtaisista ominaisuuksista, asemasta, toiminnasta, mielipiteistä, vakaumuksesta tai mistään muusta erotteluun pyrkivästä seikasta. Lapsen edun tulee olla ensisijainen harkintaperuste kaikessa lasta koskevassa toiminnassa ja päätöksenteossa (3.1 artikla) Lapsen oikeuksien yleissopimus korostaa lapsen suojelua kaikelta sellaiselta toiminnalta, mikä uhkaa hänen hyvinvointiaan ja terveyttään. Samaa aikaan lapsella on oikeus myös vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehittyvien valmiuksiensa mukaisesti.

YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentissa nro 25 todetaan, että yksityisyys on lasten toimijuuden, arvon ja turvallisuuden sekä oikeuksien harjoittamisen kannalta välttämätöntä. Lasten yksityisyyteen kohdistuvia uhkia voi aiheutua muun muassa julkisten tahojen, yritysten ja muiden organisaatioiden tiedonkeruusta ja -käsittelystä sekä myös rikollisesta toiminnasta, kuten identiteettivarkauksista (kohta 67). Lasten tietoja ”keräävistä digitaalisista käytännöistä, kuten automatisoidusta tietojenkäsittelystä, profiloinnista, käyttäytymisen perusteella tapahtuvasta kohdennuksesta, pakollisesta henkilöllisyyden todennuksesta, tietojen suodatuksista ja joukkovalvonnasta, on tulossa yleisiä. Tällaiset käytännöt voivat johtaa siihen, että lasten oikeuteen yksityisyyteen puututaan mielivaltaisesti tai laittomasti, ja niillä voi olla lasten kannalta haitallisia seurauksia, jotka voivat vaikuttaa heidän elämäänsä vielä myöhemminkin. Lasten yksityisyyteen puuttuminen on sallittua vain, jos se ei ole mielivaltaista tai laitonta. Siksi kaiken tällaisen puuttumisen on oltava lailla säädettyä, sen tarkoituksen on oltava lainmukainen, sen on noudatettava tietojen minimoinnin periaatetta, sen on oltava oikeasuhtaista ja suunniteltu lapsen edun mukaiseksi, eikä se saa olla ristiriidassa sopimuksen määräysten, tarkoituksen tai päämäärien kanssa” (kohta 68 ja 69).

Biometristen tietojen keräämiseen ja käyttämiseen on otettu kantaa myös lapsen oikeuksien komitean ja siirtotyöläisten ja heidän perheenjäsentensä oikeuksia käsittelevän komitean yhteisessä yleiskommenteissa nro 22 lasten ihmisoikeuksia koskevasta yleisperiaatteista kansainvälisen siirtolaisuuden yhteydessä. Yleiskommentin kohdassa 17 todetaan, että ”lasten henkilötietoja, erityisesti biometrisiä tietoja, tulisi käyttää ainoastaan lastensuojelutarkoituksiin, jolloin noudatetaan tiukasti asianmukaisia tietojen keruuta, käyttöä, säilytystä ja tiedonsaantia koskevia sääntöjä. Komiteat kehottavat noudattamaan suojelutakeita koskevia huolellisuusvelvoitteita tietojärjestelmien kehittämisessä ja täytäntöönpanossa sekä tietojen jakamisessa viranomaisten ja/tai maiden välillä. Sopimusvaltioiden tulisi ottaa käyttöön ”palomuri” ja kieltää sellaisten henkilötietojen jakaminen ja käyttö maahanmuuttoasioiden toimeenpanossa, jotka on kerätty muita tarkoituksia varten, kuten suojelua, oikeusturvakeinoja, kansalaisten rekisteröimistä ja palveluihin pääsyä varten. Tämä on tarpeen tietosuojaperiaatteiden noudattamiseksi ja lapsen oikeuksien suojelemiseksi siten kuin määrätään yleissopimuksessa lapsen oikeuksista”.

Hallituksen esitysluonnos sisältää kohdan 4.2.5.2 Vaikutukset lapsiin, jossa on viitattu myös YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommenttiin nro 25. Yleiskommenttiin nro 22 ei viitata. Kohdan mukaan esityksellä on vaikutusta lapsiin, koska myös lasten arkaluonteisia tietoja käsiteltäisiin ehdotettujen muutosten johdosta aiempaa laajemmin. Kohdassa myös todetaan, että alle 12-vuotiailta ei kerätä sormenjälkiä, vaan ainoastaan kasvokuvia passia ja henkilökorttia varten. Ulkomaalaislaissa ei ole säädetty erikseen alaikäisten biometristen tietojen keräämisestä, mutta käytännössä pieniltä lapsilta ei sormenjälkiä kerätä. Esitysluonnoksessa ei tarkenneta minkä ikäisiin lapsiin tässä kohdin viitataan.

Esitysluonnoksen mukaan lasten biometristen tietojen käyttö tehostaisi esimerkiksi mahdollisuuksia puuttua verkkomaailmassa tapahtuvaan lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön. Jos lapsi olisi epäilty rikoksesta, tietojen käyttö voisi nopeuttaa epäillyn tunnistamista ja saamista nopeammin

lastensuojelun piriin. Toisaalta myös mahdollinen syyttömyys voisi ratketa nopeammin eikä esitutkintamenettelystä aiheutuisi lapselle tarpeetonta haittaa.

Edellä mainitut perustelut ovat luonnollisesti myönteisiä ja kannatettavia, mutta niiden perusteella ei muodostu selkeää kokonaiskuvaa esityksen vaikutuksista lapseen. Lapsivaikutusten arviointi jää luonnoksessa hyvin ylätasolle ja kapeaksi. Siitä ei esimerkiksi käy ilmi, kuinka usein arvioidaan olevan tarvetta käyttää lasten biometrisiä tietoja vertailuun tai miten paljon/usein lapsiuhreja tai epäiltyjä alaikäisiä rikoksentekijöitä voitaisiin vertaamalla tunnistaa. Entä kuinka luotettavasti lapsen kasvokuviiin perustuva vertailu on? Mitä kielteisiä vaikutuksia lapseen ehdotuksilla arvioidaan olevan? Esitysluonnoksessa ei myöskään ole kuvattu lasten osalta arviota vaihtoehtoisista toteuttamistavoista, joten epäselväksi jää, onko tällaista arviota tehty tai miten esityksessä suhtaudutaan esimerkiksi ulkomaiden tekemiin ratkaisuihin/suunnitelmiin lasten tietojen käsittelyssä.

Yhteenvetona lapsiasiavaltuutettu esittää, että huolimatta siitä, että esitysluonnoksen ehdotuksilla on todennäköisesti positiivisia vaikutuksia myös lapseen, on esitysluonnoksen lapsivaikutuksia syytä arvioida tarkemmin ja tuoden esiin myös ehdotusten (mahdollisia) negatiivisia vaikutuksia.

5. Muut huomiot esitysluonnoksesta

-

Helander Merike

Lapsiasiavaltuutetun toimisto - Elina Pekkarinen, lapsiasiavaltuutettu;
Merike Helander, juristi, lapsiasiavaltuutetun toimisto